Journal of Spiritual Health

2024, Volume 3, Issue 2
Pages: 393-399
10.30491/JSH.3.2.393

Relationship among Spirituality and Life Satisfaction between Seminary Students

Fereshteh Hossaini [1*], Aghdas Hossaini [2], Rodabeh Rezaei [2]

[1] *School of Public Health and Safety, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran*
[2] *Javad Al-Ameme Seminary, Abdanan, Iran*

Abstract

Background and Aim: Spirituality, with its influence on people's thoughts and actions, is a very valuable resource in adapting to stressful situations, especially health-related issues, and this makes people satisfied with their lives. Therefore, this study was conducted to determine the relationship between spirituality and life satisfaction in seminary students in the southern cities of Ilam.

Methods: This research was conducted on 110 male and female students studying in the seminary of Abdanan and Dehloran cities in a descriptive-analytical way in 2023. The sampling method was done by census. Informed consent was the criterion for the participation of individuals in this research. The data collection in this research was a questionnaire to measure demographic variables, a questionnaire to measure spiritual attitude, and a questionnaire to measure satisfaction with life, as well as to measure demographic variables. Independent t-test and regression analysis were used for data analysis in this research.

Results: The findings of this research showed that there is a significant relationship between spirituality with life satisfaction (P = 0.012) and spiritual ability with life satisfaction (P = 0.001). Also, there is no significant relationship between spiritual attitude and life satisfaction (P = 0.169). Among the studied demographic variables, only age has a significant relationship with life satisfaction (P = 0.03).

Conclusion: Spiritual behaviors, such as praying, reading spiritual books, and participating in religious practices are among the sources that make people suffer less when faced with stressful events and increase their life satisfaction.

Keywords: Spirituality, Spiritual Attitude, Spiritual Ability, Satisfaction with Life, Students.

*Corresponding author: **Fereshteh Hossaini,** Email: f.hossaini952016@gmail.com

Received: 8 February 2024 **Accepted:** 16 September 2024

[Downloaded from mail.spiritual-health.ir on 2026-09-18]

[DOI: 10.30491/JSH.3.2.393]

مجله سلامت معنوی
دوره ۳، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۳
صفحات: ۳۹۹-۳۹۳
10.30491/JSH.3.2.393

ارتباط میان معنویت و رضایت از زندگی بین طلاب حوزه علمیه

فرشته حسینی[۱*]، اقدس حسینی[۲]، رودابه رضایی[۲]

[۱] *دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دانشکده بهداشت و ایمنی، تهران، ایران*
[۲] *حوزه علمیه جواد الائمه خواهران، آبدانان، ایران*

چکیده

زمینه و هدف: معنویت با تاثیر بر افکار و اعمال افراد منبعی بسیار ارزشمند در سازگاری با موقعیت‌های تنش‌زا به‌ویژه مسائل مرتبط با سلامتی بوده و همین امر باعث رضایت از زندگی افراد می‌شود. بنابراین، این مطالعه با هدف تعیین ارتباط بین معنویت و رضایت از زندگی در طلاب حوزه علمیه شهرستان‌های حوزه جنوب ایلام انجام شده است.

روش‌ها: این پژوهش بر روی ۱۱۰ طلبه زن و مرد در حال تحصیل در حوزۀ علمیه شهرستان‌های آبدانان و دهلران به صورت توصیفی-تحلیلی در سال ۱۴۰۲ انجام گرفت. روش نمونه‌گیری به صورت سرشماری انجام گرفت. رضایت آگاهانه معیار ورود شرکت افراد به این پژوهش بود. ابزارگرداوری داده‌ها در این پژوهش از پرسشنامۀ سنجش متغیرهای دموگرافیک، پرسشنامه سنجش نگرش معنوی و پرسشنامه رضایت از زندگی بود. برای تجزیه و تحلیل داده در این پژوهش از آزمون آماری تی مستقل و تحلیل رگرسیون انجام شده است.

یافته‌ها: یافته‌های این پژوهش نشان داد که ارتباط مثبتی بین معنویت و رضایت از زندگی (P = ۰/۰۱۲) و توانایی معنوی با رضایت از زندگی (P = ۰/۰۰۱) وجود دارد. همچنین ارتباط بین نگرش معنوی و رضایت از زندگی معناداری نیست (P = ۰/۱۶۹). از بین متغیرهای دموگرافیک بررسی شده تنها سن با رضایت از زندگی ارتباط معناداری دارد (P = ۰/۰۳).

نتیجه‌گیری: رفتارهای معنوی، مانند نماز خواندن، خواندن کتاب‌های معنوی و مشارکت در اعمال مذهبی از جمله منابعی هستند که باعث می‌شوند افراد در مواجهه با حوادث تنش‌زا کمتر آسیب بینند و باعث افزایش رضایت از زندگی در آن‌ها شود.

کلیدواژه‌ها: معنویت، نگرش معنوی، توانایی معنوی، رضایت از زندگی، طلاب.

*نویسنده مسئول: **فرشته حسینی**. پست الکترونیک: f.hossaini952016@gmail.com
دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۱۹ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۲۶

[Downloaded from mail.spiritual-health.ir on 2026-09-18]
[DOI: 10.30491/JSH.3.2.393]

مقدمه

معنویت یکی از بنیادی‌ترین ابعاد وجودی انسان می‌باشد که به عنوان یک قوای درونی در مرکز زندگی آن‌ها قرار گرفته است و به سلامتی و داشتن احساس خوب منجر می‌شود (۱). طبق تعریف کنفرانس بین‌المللی اجماع مراقبت معنویی، معنویت "جنبه‌ای از نهاد بشری است که از طریق آن افراد به دنبال معنای نهایی، هدف و تعالی در زندگی هستند و رابطه معنادار و صمیمی را با خود، خانواده و دیگران تجربه می‌کنند". (۲) در صورتی که سلامت معنوی در معرض خطر قرار بگیرد فرد دچار اختلالات روانی از جمله احساس تنهایی، افسردگی و از دست دادن معنا در زندگی می‌شود (۳). مطالعات انجام شده نشان دادند که معنویت باعث بیشتر شدن امید به زندگی در نوجوانان مبتلا به تلاسمی می‌شود و همچنین رابطهٔ معناداری را در بیماران عروق کرونر قلب بین معنویت با کیفیت زندگی نشان داده‌اند، همچنین نتایج مطالعات نشان داده است که معنویت توانایی مواجهه بیماران با بیماری‌های حاد را بالا برده و روند بهبود را تسریع می‌کند بیماران نیز معتقد هستند که معنویت نقش مهمی در زندگی آن‌ها داشته و در دوره بهبود آن‌ها موثر بوده است (۴). در یک مطالعه مروری، باورهای معنوی و مذهبی بالاتر با سطوح پایین‌تر فرسودگی شغلی ارتباط معناداری نشان داده‌اند (۵). همچنین نظریه‌ها نشان می‌دهد که تربیت معنوی با توانایی‌ها، رفتارها و مهارت‌های شناختی و رشد افراد مرتبط می‌باشد (۶). هدف در زندگی و درک معنای زندگی نیاز افراد به شناختن مبدا و نقش انسان در جهان هستی (به افراد کمک می‌کنند تا بفهمند چرا زندگی می‌کنند (۷). احساس معنا باعث هدفمند زیستن شده و باعث افزایش ارزشمندی در آن‌ها شده و انسان را از احساس پوچی می‌رهاند (۸) و باعث افزایش رضایت از زندگی در بین آن‌ها می‌شود (۷)؛ چرا که با وجود پیشرفت‌های علمی بشر در زمینه‌های مختلف؛ مواجهه با رخدادهای غیر قابل پیشبینی و غیر قابل کنترل می‌تواند سلامت روان و به خصوص رضایت از زندگی از زندگی افراد را مختل کند (۹). رضایت از زندگی یکی از معیارهای سلامت روانی است که احساسات و نگرش افراد را در رابطه با زندگی ارزیابی کرده و از جمله شاخص‌های مهم سازگاری مثبت با زندگی است که برای داشتن تعاملات اجتماعی، سلامتی و افزایش طول عمر سودمند باشد (۱۰). نتایج پژوهش‌های متعدد نشان داده است که بین رضایت از زندگی و بهزیستی روانی رابطهٔ معناداری وجود دارد افرادی که رضایت از زندگی پایین‌تری دارند مشکلات روانشناختی بیشتری را تجربه می‌کنند و مستعد ابتلا به بسیاری از بیماری‌های روانی می‌شوند. رضایت از زندگی پایین همچنین با افزایش اختلالات خلقی باعث آسیب به تعاملات اجتماعی افراد می‌شود، در حالی که رفاه و میزان دسترسی به اهداف نقش موثری در افزایش رضایت از زندگی دارند معیارهای ذهنی خود فرد در ارزیابی او نقش بسزایی دارد. بنابراین در صورت تطابق وضعیت زندگی با ملاک‌هایی که افراد تعیین کرده‌اند باعث افزایش رضایت از زندگی آن‌ها می‌شود. آموزه‌های معنوی باعث نگرش مثبت و هدفمند به زندگی می‌شوند به همین دلیل در رویارویی فرد با رویدادهای ناگوار زندگی جنبه‌های مثبت معنوی آن‌ها را در نظر می‌گیرد و آن‌ها را راهی برای نزدیکی به خدا معنا خواهد کرد (۱۱). همچنین در بررسی Zulling و همکاران (۱۲) و محمد و همکاران نشان داده شده است که رضایت از زندگی می‌تواند تحت تاثیر شرکت در مراسم مذهبی قرار بگیرد (۱۳)، شرکت در مراسمات مذهبی علاوه بر توانمند کردن افراد در زندگی (۱۴)، از طریق کاهش تنهایی، افزایش تعاملات اجتماعی و افزایش حمایت اجتماعی باعث کاهش بیماری‌های روانی و متعاقبا باعث افزایش رفاه ذهنی و رضایت از زندگی شود (۱۵). نتایج مطالعات مختلف نشان داده است که معنویت و تجارب معنوی با رضایت از زندگی ارتباط دارد (۱۶،۱۷). با توجه به اینکه طلاب به طور مداوم در معرض آموزش آموزه‌های دینی و معنوی هستند انتظار می‌رود که آموزش دینی و معنوی بتواند در نگرش طلاب تغییر ایجاد کند و همین نگرش معنوی بتواند بر تمام جنبه‌های زندگی فردی و اجتماعی طلاب اثرگذار باشد. با توجه به اینکه پژوهش های انجام شده عمدتا رابطه معنویت با رضایت از زندگی در دانشجویان را سنجیده‌اند و همچنین تاکنون پژوهشی در در زمینه رابطه معنویت با رضایت از زندگی در طلاب حوزه علمیه شهرستان‌های جنوب استان ایلام انجام نشده است بر آن شدیم که مطالعه‌ای با عنوان بررسی تاثیر معنویت بر رضایت است زندگی در طلاب حوزه علمیه شهرهای جنوب ایلام انجام دهیم.

روش

این پژوهش یک مطالعه توصیفی- تحلیلی بود. محیط پژوهش شامل حوزه‌های علمیه واقع در شهرستان‌های حوزه جنوب استان ایلام بود. جامعه مورد پژوهش در این مطالعه، شامل کلیه طلاب در حال تحصیل در حوزه علمیه شهر آبدانان و دهلران در سال ۱۴۰۲ بود. شهرهای حوضه جنوب استان ایلام شامل سه شهرستان دره شهر، دهلران و آبدانان است که شهرستان آبدانان و دهلران دارای حوزه علمیه برای تحصیل آقایان و خانم‌ها می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این مطالعه به صورت سرشماری انجام گرفت. ۲۰۰ طلبه در زمان انجام مطالعه در حال تحصیل بودند که ۱۱۰ نفر پرسشنامه را تکمیل نمودند. معیار ورود به مطالعه شامل طلاب در حال تحصیل در حوزه علمیه و مایل به شرکت در مطالعه بود.

ابزار گردآوری داده‌ها

در این مطالعه از دو پرسشنامه سنجش نگرش معنوی و رضایت از زندگی استفاده شد.

پرسشنامه سنجش نگرش معنوی

برای سنجش نگرش معنوی از پرسشنامه سنجش نگرش معنی که توسط شهیدی و فرج نیا ایجاد و اعتباریابی شده است، استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۴۳ سوال ۵ گزینه‌ای به روش نمره‌گذاری لیکرت طراحی شده است. روایی صوری و محتوایی

[Downloaded from mail.spiritual-health.ir on 2026-09-18]

[DOI: 10.30491/JSH.3.2.393]

پرسشنامه حاضر از طریق نظر سنجی با ۱۹ استاد متخصص در این حوزه انجام شده است. همچنین پایایی این پرسشنامه به روش بازآزمایی ۶۱٪ و همسانی درونی آن از طریق محاسبه آلفای کرونباخ ۹۸٪ می‌باشد. برای هریک از سوالات پرسشنامه، ۵ گزینه شامل "کاملا موافقم"، "موافقم"، "مخالفم"، "کاملا مخالفم" در نظر گرفته شده است. نمره گذاری به این صورت می‌باشد که برای پاسخ کاملا موافقم نمره ۴، نمره ۳ برای پاسخ موافقم و نمره ۲ برای پاسخ تاحدودی موافقم و نمره ۱ برای پاسخ کاملا مخالفم در نظر گرفته شده است. همچنین پاسخ سوالات ۵، ۱۰ ،۱۵، ۲۰، ۲۵ نمره گذاری آن‌ها به صورت معکوس انجام شده است. نگرش معنوی و توانایی معنویی دو مولفهٔ پرسشنامه مذکور می‌باشند. مولفهٔ نگرش معنویی ۲۴ سوال و مولفهٔ توانایی معنویی ۱۹ سوال را شامل می‌شود (۱۸).

پرسشنامه رضایت از زندگی

پرسشنامه رضایت از زندگی توسط داینر و همکاران طراحی شده است و دارای ۵ سوال با طیفی از گزینه‌های کاملا موافقم تا کاملا مخالفم امتیاز بندی شده است. داینر و همکاران پایایی بازآزمایی این پرسشنامه را ۸۴٪ و شیخی و همکاران هماهنگی درونی آن را در جامعه ایرانی برابر ۸۵٪ و پایایی بازآزمایی آن را ۷۷٪ گزارش کرده‌اند. به این صورت که برای پاسخ "کاملا مخالفم" نمره ۱، برای پاسخ "مخالفم" نمره ۲ و برای پاسخ "کمی مخالفم" نمره ۳ و برای پاسخ نه "موافقم و نه مخالف" نمره ۴ و برای پاسخ "کمی موافقم" نمره ۵ و برای پاسخ "موافقم" نمره ۶ و برای پاسخ "کاملا موافقم" نمره ۷ در نظر گرفته شد (۱۹).

تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از SPSS نسخه ۱۶ استفاده شد. رسم نمودار هیستوگرام نشان داد که داده‌ها از توزیع نرمال تبعیت می‌کنند. بنابراین برای تجزیه وتحلیل داده‌ها از آزمون‌های پارامتریک استفاده شد. برای گزارش آمار توصیفی متغیرهای کمی (میانگین، انحراف معیار) و برای متغیرهای کیفی (فراوانی و درصد) گزارش شد. برای بررسی توزیع متغیرهای دموگرافیک با متغیر معنویت و رضایت از زندگی از آزمون تی مستقل استفاده شد. همچنین برای ارتباط بین معنویت و رضایت از زندگی از رگرسیون استفاده شد.

ملاحظات اخلاقی

در این پژوهش تمام اصول اخلاقی مرتبط رعایت شده است؛ از جمله تمامی مراحل پژوهش با تایید معاونت پژوهشی حوزه‌های علمیه خواهران و برادران شهرستان آبدانان و دهلران انجام شد، شرکت در مطالعه کاملا اختیاری بود و به شرکت کننده‌ها در پژوهش حاضر قبل از انجام پژوهش در مورد هدف و چگونگی اجرای پژوهش اطلاع کافی داده شد. همچنین به شرکت کننده‌ها اطمینان داده شد که تمام اطلاعات آن‌ها محرمانه خواهد ماند. همچنین پرسشنامه ها بی نام تهیه شدند.

نتایج

از مجموعه ۱۱۰ نفر شرکت کننده در این پژوهش، ۷۲ طلبه زن (۶۵/۵٪) و ۳۸ طلبه مرد (۳۴/۵٪) بودند. محل تحصیل ۸۵ طلبه (۷۷/۳٪) در شهر آبدانان و ۲۵طلبه (۲۲/۷٪) در شهر دهلران بود. ۴۴ طلبه (۴۰٪) بین ۲۹–۱۸سال سن و سایر طلاب بالاتر از ۳۰ سال سن داشتند (جدول ۱). ۵۰٪ از افراد شرکت کننده متاهل و ۵۱٪ مجرد بودند. میانگین کلی معنویت ۱۰/۸۱ ± ۷۸/۹۷ با میانه ۷۷/۳۰ بود. میانگین نمره معنویت در گروه های سنی بالای ۳۰ سال و بیشتر از گروه سنی ۲۹–۱۸ سال بود. همچنین میانگین نمره معنویت در زنان بیشتر از مردان و در افراد متاهل و مجرد تقریبا برابر بود (جدول ۲). همچنین با توجه به نتایج آزمون تی مستقل بین معنویت و جنسیت ($P = ۰/۰۶۲$)، معنویت و وضعیت تاهل ($P = ۰/۹۶۴$) رابطه معناداری وجود نداشت. میانگین کلی رضایت از زندگی ۱۷/۰۳ ± ۷۴/۶۷ بود. همچنین میانگین رضایت از زندگی در افراد کمتر از ۲۹–۱۸ سال از سایر گروه‌های سنی بیشتر بود. بین میانگین نمره رضایت از زندگی، وضعیت از تاهل و جنسیت تفاوت معناداری وجود نداشت (جدول ۲). نتایج آزمون تی مستقل نشان داد که بین رضایت از زندگی و جنسیت ($P = ۰/۳۱$)، رضایت از زندگی و وضعیت تاهل ($P = ۰/۶۷$) رابطه معناداری وجود نداشت. همچنین از ضریب همبستگی پیرسون برای ارتباط بین معنویت، توانایی معنوی و نگرش معنوی با رضایت از زندگی استفاده شد. ضریب همبستگی پیرسون بین معنویت و رضایت از زندگی ۰/۲۳ بود که ارتباط معناداری بین معنویت و رضایت از زندگی وجود داشت ($P = ۰/۰۱۲$).

جدول-۱. فراوانی متغییر های دموگرافیک سن، جنس، وضعیت تاهل و شهر محل تحصیل

متغیر		فراوانی	درصد
گروه سنی	۲۹–۱۸	۴۴	۴۴
	۳۰ و بیشتر	۶۶	۶۶
جنسیت	مرد	۳۸	۳۴/۵
	زن	۷۲	۶۵/۵
وضعیت تاهل	مجرد	۵۵	۵۰
	متاهل	۵۵	۵۰
شهرمحل تحصیل	آبدانان	۸۵	۷۷/۳
	دهلران	۲۵	۲۲/۷

[Downloaded from mail.spiritual-health.ir on 2026-09-18]

[DOI: 10.30491/JSH.3.2.393]

جدول-۲. میانگین معنویت و رضایت از زندگی بر حسب سن، جنسیت و وضعیت تاهل

متغیر		میانگین (انحراف معیار) معنویت	P	میانگین (انحراف معیار) رضایت اززندگی	P
گروه سنی	۱۸-۲۹	۷۶/۳۷±۱۱/۵۱	۰/۰۳۹	۷۹/۹۳±۱۳/۵۶	۰/۰۰۸
	۳۰ و بیشتر	۸۰/۷۰±۱۰/۰۴		۷۱/۱۶±۱۸/۲۷	
جنسیت	مرد	۷۶/۳۳±۱۱/۸۰	۰/۰۶۲	۷۶/۹۱±۱۷/۶۵	۰/۳۱۸
	زن	۸۰/۳۶±۱۰/۰۷		۷۳/۴۹±۱۶/۷۰	
وضعیت تاهل	مجرد	۷۸/۲۲± ۱۱/۰۱	۰/۴۶۹	۷۴/۱۸±۱۷/۸۶	۰/۷۶۳
	متاهل	۷۹/۷۲±۱۰/۶۶		۷۵/۱۶±۱۶/۳۱	
شهر محل تحصیل	آبدانان	۷۸/۹۱±۱۱/۳۲	۰/۹۱۲	۷۵/۸۹±۱۶/۶۳	۰/۱۶۶
	دهلران	۷۹/۱۸±۹/۰۸		۷۰/۵۱±۱۸/۰۶	

جدول-۳. میانگین (انحراف معیار) رضایت از زندگی و نگرش معنوی

میانگین (انحراف معیار) رضایت از زندگی	میانگین (انحراف معیار) نگرش معنوی	ضریب همبستگی پیرسون	P
۷۴/۶۷±۱۷/۰۳	۶۱/۷۳±۷/۸۴	۰/۰۹	۰/۱۶۹

جدول-۴. میانگین (انحراف معیار) رضایت از زندگی و توانایی معنوی

میانگین (انحراف معیار) رضایت از زندگی	میانگین (انحراف معیار) توانایی معنوی	ضریب همبستگی پیرسون	P
۷۴/۶۷±۱۷/۰۳	۵۹/۸۵±۸/۹۵	۰/۲۸۴	۰/۰۰۱

میانگین نگرش معنوی در این پژوهش۷/۸۴ ± ۶۱/۷۳ بود. ضریب همبستگی پیرسون بین نگرش معنوی و رضایت از زندگی ۰/۰۹ بود که ارتباط معناداری بین نگرش معنوی و رضایت از زندگی وجود نداشت (P = ۰/۱۶۹) (جدول ۳).

همچنین میانگین توانایی معنوی ۸/۹۵ ± ۵۹/۸۵ بود. ضریب همبستگی پیرسون بین توانایی معنوی و رضایت از زندگی۰/۲۸۴ بود که نشان می‌دهد بین معنویت و توانایی معنویی ارتباط معناداری وجودداشت (P = ۰/۰۰۱) (جدول ۴).

بحث

پژوهش حاضر با هدف تعیین ارتباط بین معنویت و رضایت از زندگی در طلاب حوزه علمیه شهرستان‌های حوزه جنوب ایلام انجام شده است. رضایت از زندگی به عنوان یکی از شاخص‌های مهم بهداشت روانی، تحت تاثیر عوامل مختلفی همچون شخصیت، سن، جنسیت، تحصیلات، عوامل اقتصادی (۲۰) و باورهای معنوی می‌باشد (۱۷). نتایج پژوهش حاضر ارتباط معناداری را بین معنویت و توانایی معنویی با رضایت از زندگی نشان می‌دهد؛ اما بین نگرش معنوی و رضایت از زندگی تفاوت معناداری مشاهده نشد. پژوهش Yaden و همکاران (۲۱) و سلمانی و همکاران (۱۶) و Esteban و همکاران (۲۲) نشان داده است که ارتباط معناداری بین معنویت و رضایت از زندگی وجود دارد. نتایج مطالعه Nandika و همکاران نشان داد که نمره بالاتر در معنویت تاثیر مثبتی بر کیفیت کلی زندگی و سلامت عمومی دارد (۲۳). همچنین مطالعات دیگر نشان دادند که بین بهزیستی معنوی و رضایت از زندگی ارتباط معناداری وجود که با نتایج این پژوهش همخوانی دارند (۱۲،۱۶،۲۴،۲۵) و مغایر با نتایج مطالعه Anand و همکاران است که گزارش کردند بین معنویت و رضایت از زندگی ارتباط معناداری وجود نداشته است (۲۶). تفاوت بین سن و رشته تحصیلی و شخصیت نمونه‌های تحت پژوهش می‌تواند دلیلی بر این مغایرت باشد.

همچنین در این پژوهش بین نگرش معنوی و رضایت از زندگی در طلاب اگرچه ارتباط ضعیفی وجود داشت ولی معنادار نبود که متفاوت با نتایج گزارش شده در مطالعات انجام شده توسط سلمانی و همکاران و بیگدلو همکاران (۱۶،۲۷) و همسو با یافته‌های مطالعه رحیمی و همکاران است که نشان دادند رابطه معناداری بین نگرش دینی و رضایت از زندگی وجود ندارد (۱۱). در مطالعات مختلف بین نگرش معنوی و رضایت از زندگی نتایج متناقضی گزارش شده است که می‌تواند به دلیل استفاده از مقیاس اندازه‌گیری مختلف و تفاوت بین نمونه‌ها باشد. از دیگر یافته‌های پژوهش حاضر این است که بین توانایی معنوی و رضایت از زندگی در طلاب رابطه معناداری وجود دارد که همسو با یافته‌های پژوهش سلمانی و همکاران است (۱۶). در این پژوهش از عوامل دیگری که با رضایت از زندگی ارتباط مثبت دارد سن طلاب است که با پژوهش تقدیری و همکاران که رابطه معناداری بین رضایت از زندگی با سن را گزارش کردند، همخوانی دارد (۲۸). اما در همین زمینه اصلانی و همکاران و سلمانی و همکاران در پژوهش خود دریافتند که بین سن و رضایت از زندگی ارتباط معناداری وجود ندارد (۱۲،۱۶). سلمانی و همکاران (۱۶) و شهسوارلو و همکاران (۲۹) در پژوهش خود گزارش کردند که بین جنسیت و رضایت از زندگی ارتباط آماری معناداری وجود دارد که با یافته‌های این پژوهش همخوانی ندارد. اما در همین زمینه یافته‌های پژوهش سجودی و همکاران (۳۰) موید این بود که بین جنسیت و رضایت از زندگی ارتباط معناداری وجود ندارد که با نتایج این پژوهش مطابقت دارد. اگرچه زنان و مردان در بیان هیجان‌ها و احساسات خود متفاوت از هم عمل می‌کنند اما در عصر حاضر تفاوتی بین زنان و مردان از لحاظ

[Downloaded from mail.spiritual-health.ir on 2026-09-18]

[DOI: 10.30491/JSH.3.2.393]

نقش‌های جنسیتی وجود ندارد از این‌رو به نظر می‌رسد که بین رضایت از زندگی در مردان و زنان اختلاف چندانی وجود نداشته باشد. براساس نتایج این پژوهش وضعیت تاهل و رضایت از زندگی ارتباط معناداری وجود ندارد که پژوهش اصلانی و همکاران (۹) با این یافته همخوانی دارد اما پژوهش تقدیری و همکاران (۲۸) و سجودی و همکاران (۳۰) و سلمانی و همکاران (۱۶) نشان داده است که بین وضعیت تاهل و رضایت از زندگی ارتباط معناداری وجود دارد که مغایر با یافته‌های این پژوهش است. به نظر می‌رسد در افراد متاهل حمایت اجتماعی و احساس آرامش و ثبات بیشتر از مجردین باشد.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به حجم کم نمونه و محدود بودن نمونه‌ها به طلاب حوزه علمیه اشاره کرد که تعمیم دادن نتایج به کل جامعه باید با احتیاط صورت گیرد، همچنین تاثیر متغیرهای محدودی بر رضایت از زندگی سنجیده شد و از دیگر محدودیت‌های این پژوهش این است که تکمیل پرسشنامه به صورت خودگزارشی انجام شد.

نتیجه‌گیری

در جامعه ایرانی، بسیاری از رفتارهای فردی و اجتماعی افراد به صورت مستقیم و غیرمستقیم تحت تاثیر آموزه‌ها و باورهای دینی و معنوی قرار می‌گیرد. مطالعه کتاب‌های دینی و معنوی، آموزش و پژوهش درباره موضوعات معنوی و دینی باعث تغییر در نگرش افراد می‌شود و یک نگرش مثبت ایجاد می‌کند که می‌تواند فرد را از تنش‌ها و آشفتگی‌هایی که در زندگی خود به صورت مداوم با آن‌ها روبرو می‌شود برهاند و از این طریق رضایت از زندگی را در او افزایش دهد. با توجه به نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی در همین زمینه مطالعاتی به صورت مقایسه‌ای بین طلاب و دانشجویان انجام شود. همچنین نیاز به انجام پژوهش‌های بیشتر با حجم نمونه بالاتر برای تایید نتایج ضروری می‌باشد.

تشکر و قدردانی: نویسندگان این پژوهش بر خود لازم می‌دانند که از تمامی پرسنل و طلاب حوزه علمیه خواهر و برادر شهرستان آبدانان و دهلران که در این پژوهش همکاری و شرکت نمودند تشکر و قدردانی نمایند.

تضاد منافع: نویسندگان تصریح می‌کنند که هیچ‌گونه تضاد منافعی در مطالعه حاضر وجود ندارد.

منابع

1. Khalifi T, Seyedfatemi N, Mardani-Hamooleh M, Haghani H. The effect of spiritual education on spiritual health of nursing students: A quasi-experimental study. Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine. 2018;11:152-64.
2. Arshinoff R, Roldan C, Balboni T. Spirituality and spiritual distress in neurologic illness. Handbook of Clinical Neurology. 2023;191:221-34.
3. Tavan H, Khalafzadeh A, Jamshidbeygi Y, Shojaee S, Kokhazadeh T. Spiritual health nurses working in hospitals and critical care departments of Ilam city in 2015. Journal of Religion and Health. 2016;2(3):46-53.
4. Mehrabian F, Sadr SA, Amami SS, Maleki M. Investigating the Spirituality among the Students of Guilan University of Medical Sciences. Journal of Guilan University of Medical Sciences. 2017;26 (103):14-21.
5. De Diego-Cordero R, Iglesias-Romo M, Badanta B, Lucchetti G, Vega-Escaño J. Burnout and spirituality among nurses: A scoping review. Explore. 2022;18(5):612-20.
6. Leon C. Vicarious Trauma: A Phenomenological Qualitative Study of School Counselors and Self-Care. 2023.
7. Munawar K, Tariq O. Exploring relationship between spiritual intelligence, religiosity and life satisfaction among elderly Pakistani Muslims. Journal of Religion and Health. 2018;57:781-95.
8. Rahimi H. The relationship between religious attitudes and spiritual health with life satisfaction in nursing students of Kashan University of Medical Sciences introduction. Journal of Ethics and Culture in Nursing and Midwifery. 2014;1(2):9-18.
9. Vahedi H, Eghbali A. Predicting marital satisfaction based on attitude towards spirituality and resilience in the spouses of veterans with post-traumatic stress disorder. Military Psychology. 2023;14(1):173-91.
10. Senmar M, Azimian J, Noorian S, Aliakbari M, Chegini N. Relationship between spiritual intelligence and lifestyle with life satisfaction among students of medical sciences. BMC Medical Education. 2023;23(1):520.
11. Rahmati A, Moslehi J, Farhoush M, Rezaiyan Bilivandi H, Nasr Esfahani MS. The Role of Personality and Gender Factors in Relationship Between Religious Orientation and Life Satisfaction in Two Students and Scholars in Qom. The Interdisciplinary Quarterly of Fundamental Researches on Humanities. 2018;4(1):145-65.
12. Aslani Y, Hosseini R, Alijanpour-Aghamaleki M, Javanbakhtian-Ghahfarokhi R, Borhaninejad V. Spiritual health and life satisfaction in older adults in Shahrekord hospitals, 2013. Journal of Clinical Nursing and Midwifery. 2018;6(4):1-10.
13. Muhammad T, Pai M, Afsal K, Saravanakumar P, Irshad CV. The association between loneliness and life satisfaction: examining spirituality, religiosity, and religious participation as moderators. BMC Geriatrics. 2023;23(1):301.
14. Villani D, Sorgente A, Iannello P, Antonietti A. The role of spirituality and religiosity in subjective well-being of individuals with different religious status. Frontiers in Psychology. 2019;10:1525.
15. Aksoy O, Bann D, Fluharty ME, Nandi A.

[Downloaded from mail.spiritual-health.ir on 2026-09-18]

[DOI: 10.30491/JSH.3.2.393]

Religiosity and mental wellbeing among members of majority and minority religions: findings from understanding society: the UK household longitudinal study. American Journal of Epidemiology. 2022;191 (1):20-30.
16. Salmani S, Biderafsh A, Aliakbarzadeh Arani Z. The relationship between spiritual development and life satisfaction among students of qom university of medical sciences. Journal of Religion and Health. 2020;59:1889-96.
17. Asadi M, Nazari M, Yosefvand Z. Investigating the role of spiritual experiences in students' life satisfaction. Ravanshenasi-va-Din. 2022;60(15): 173-86.
18. Shahidi S, Farajnia S. Construction and Validation of "Spiritual Attitude Measurement" Questionnaire. Ravanshenasi-va-Din. 2012;19(5): 97-116.
19. Sheikhi M, Heidar A H, Ahadi H, Sepah Mansour M. Psychometric Properties of the Satisfaction with Life Scale (SWLS). Journal of Modern Industrial/Organization Psychology. 2010.
20. Baqi MH, Jodeiri J, Taqian H. Predicting Life Satisfaction Based on Religious Orientation and Perfectionism. Islam and Psychological Research. 2018;4(9):139-58.
21. Yaden DB, Batz-Barbarich CL, Ng V, Vaziri H, Gladstone JN, Pawelski JO, et al. A meta-analysis of religion/spirituality and life satisfaction. Journal of Happiness Studies. 2022;23(8):4147-63.
22. Esteban RF, Turpo-Chaparro JE, Mamani-Benito O, Torres JH, Arenaza FS. Spirituality and religiousness as predictors of life satisfaction among Peruvian citizens during the COVID-19 pandemic. Heliyon. 2021;7(5):e06939.
23. Nandika SR, Nagalakshmi K. Spirituality as intrinsic motivational factor and health related quality of life among hospitalized male patients practicing Hinduism in India. Industrial Psychiatry Journal. 2022;31(1):120.
24. Alrashidi N, Alreshidi MS, Dator WL, Maestrado R, Villareal S, Buta J, et al. The Mediating Role of Spiritual Intelligence on Well-Being and Life Satisfaction among Nurses in the Context of the COVID-19 Pandemic: A Path Analysis. Behavioral Sciences. 2022;12(12):515.
25. Marznaki ZH, Khalilizad M, Moradi A, Mamun MA. Impact of spirituality on elderly people's quality of life and life satisfaction after acute myocardial infarction: Iranian hospital-based study. BJPsych Open. 2024;10(1):e4.
26. Anand V, Jones J, Gill PS. The relationship between spirituality, health and life satisfaction of undergraduate students in the UK: An online questionnaire study. Journal of Religion and Health. 2015;54:160-72.
27. Bigdeloo M, Bozorgi ZD. Relationship between the Religious Attitude, Self-Efficacy, and Life Satisfaction in High School Teachers of Mahshahr City. International Education Studies. 2016;9(9):58-66.
28. Taghdiri F, Haghdoost AA, Momeni M, Mirzaie M. Who Are Happier, Employed Women or Housewives? Iranian Journal of Epidemiology Winter. 2021;16(4):386-96.
29. RezaieShahsavarloo Z, Taghadosi M, Mousavi MS, Lotf MS, Harati KH. The relationship between spiritual well-being & religious attitudes with life satisfaction in elderly cancer patients. Iranian Journal of Psychiatric Nursing. 2016:47-55.
30. Sujoodi A, Avardide S, Abdi F. examining social factors affecting life satisfaction (case study students Payame Noor University unit of the shaft). Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ). 2015;4(3):19-30.

[Downloaded from mail.spiritual-health.ir on 2026-09-18]

[DOI: 10.30491/JSH.3.2.393]